

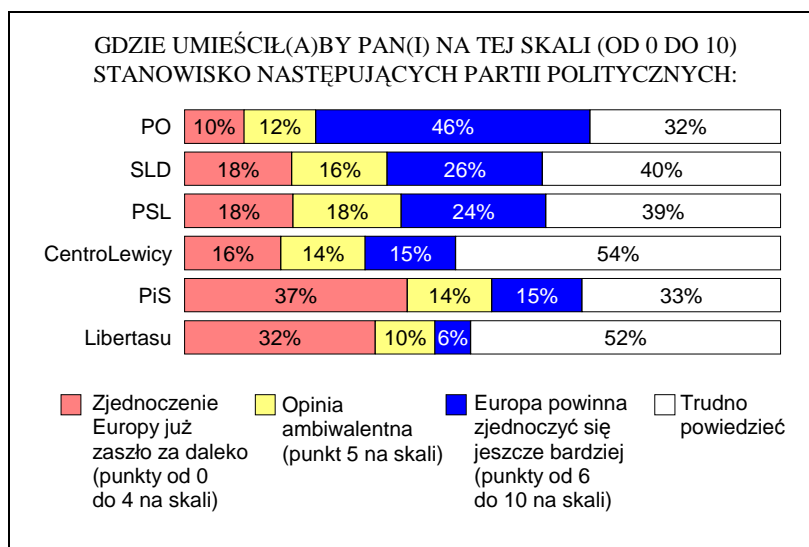
BS/105/2009

**DYLEMATY ZWIĄZANE
Z FUNKCJONOWANIEM
UNII EUROPEJSKIEJ**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

- ▶ Polacy nie boją się pogłębiania integracji europejskiej. Niemal połowa badanych (48%) uważa, że Europa powinna się zjednoczyć bardziej niż dotychczas. Tylko co piąty respondent (21%) sądzi, że integracja już zaszła za daleko.
- ▶ Poglądy partii politycznych, biorących udział w ostatnich wyborach do Parlamentu Europejskiego, dotyczące modelu integracji europejskiej są mało czytelne dla społeczeństwa. Ugrupowaniem najbardziej sprzyjającym pogłębianiu integracji jest – w odczuciu ankietowanych – Platforma Obywatelska.

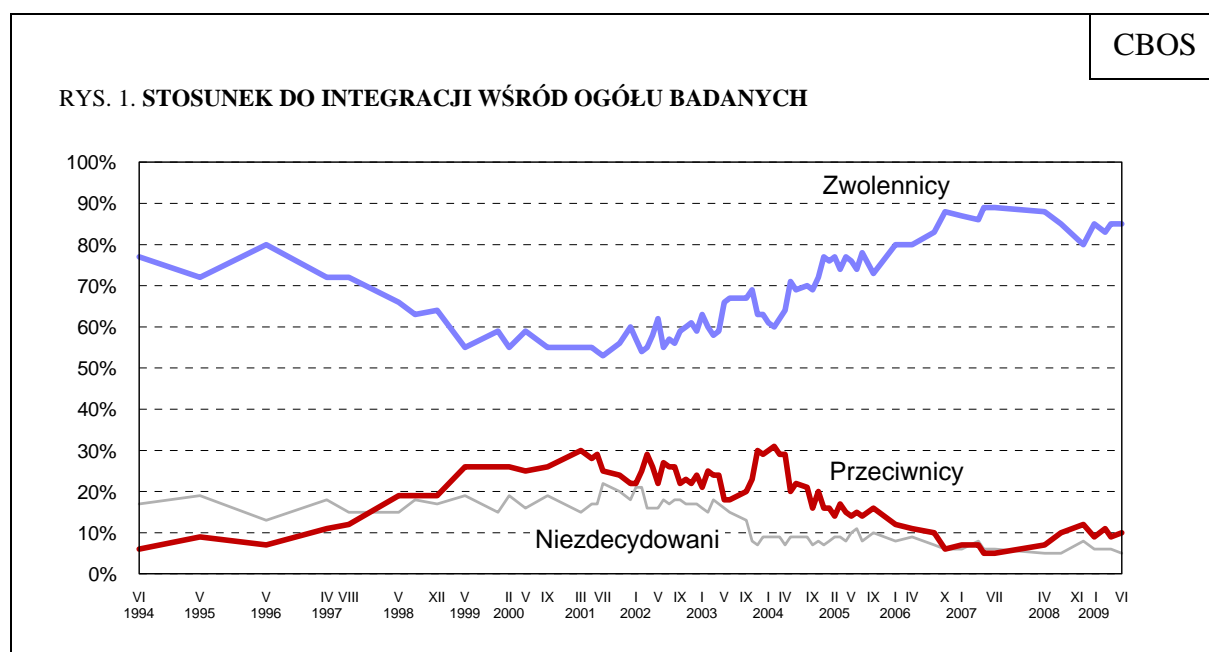

- ▶ Ponad połowa ankietowanych (52%) uważa się wyłącznie za Polaków, a niemal wszyscy pozostali (45% ogółu) czują się przede wszystkim Polakami, a dopiero w drugiej kolejności Europejczykami. Tylko bardzo nieliczni przedkładają tożsamość europejską nad autoidentyfikację narodową (3%).

Niedawne wybory do Parlamentu Europejskiego stanowiły dobry kontekst do badania opinii społecznych dotyczących rozwoju Unii Europejskiej, zadowolenia z funkcjonowania demokracji we Wspólnocie oraz tożsamości europejskiej Polaków¹.

POPARCIE DLA CZŁONKOSTWA W UE

Społeczne poparcie dla członkostwa Polski w Unii Europejskiej wciąż utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie. Do zwolenników obecności naszego kraju w tej organizacji zalicza się 85% ogółu ankietowanych, a tylko co dziesiąty (10%) określa się jako jej przeciwnik.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (229) przeprowadzono w dniach 28 maja – 2 czerwca 2009 roku na liczącej 1038 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

Tabela 1

Stosunek do integracji europejskiej wśród ogółu badanych	Wskazania respondentów według terminów badań																			
	V	VI	VII	IX	I	IV	VIII	X	I	IV	V	VII	IV	VII	XI	I	III	IV	VI	
	2005				2006				2007				2008				2009			
	w procentach																			
Zwolennicy	76	74	78	73	80	80	83	88	87	86	89	89	88	85	80	85	83	85	85	
Przeciwnicy	14	15	14	16	12	11	10	6	7	7	5	5	7	10	12	9	11	9	10	
Niezdecydowani	10	11	8	10	8	9	7	6	6	8	6	6	5	5	8	6	6	6	5	

Pozytywny stosunek do członkostwa Polski w UE dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych uwzględnionych w analizach (zob. tabele aneksowe). Najbardziej powszechnie poparcie dla obecności naszego kraju we Wspólnocie wyrażają badani z wyższym wykształceniem (95%), osoby dobrze sytuowane – o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł (95%) oraz zadowolone ze swoich warunków materialnych (92%). W grupach społeczno-zawodowych są to: kadra kierownicza, specjaliści (97%), średni personel, technicy (96%) oraz właściciele firm (98%). Niższe niż przeciętnie wskaźniki akceptacji członkostwa Polski w UE notujemy natomiast przede wszystkim wśród badanych źle oceniających własne warunki materialne (72%), rolników (69%), a także wśród osób najbardziej religijnych – praktykujących kilka razy w tygodniu (70%).

Poparcie dla członkostwa Polski w UE wyraża zdecydowana większość zadeklarowanych wyborców wszystkich głównych partii politycznych.

Tabela 2

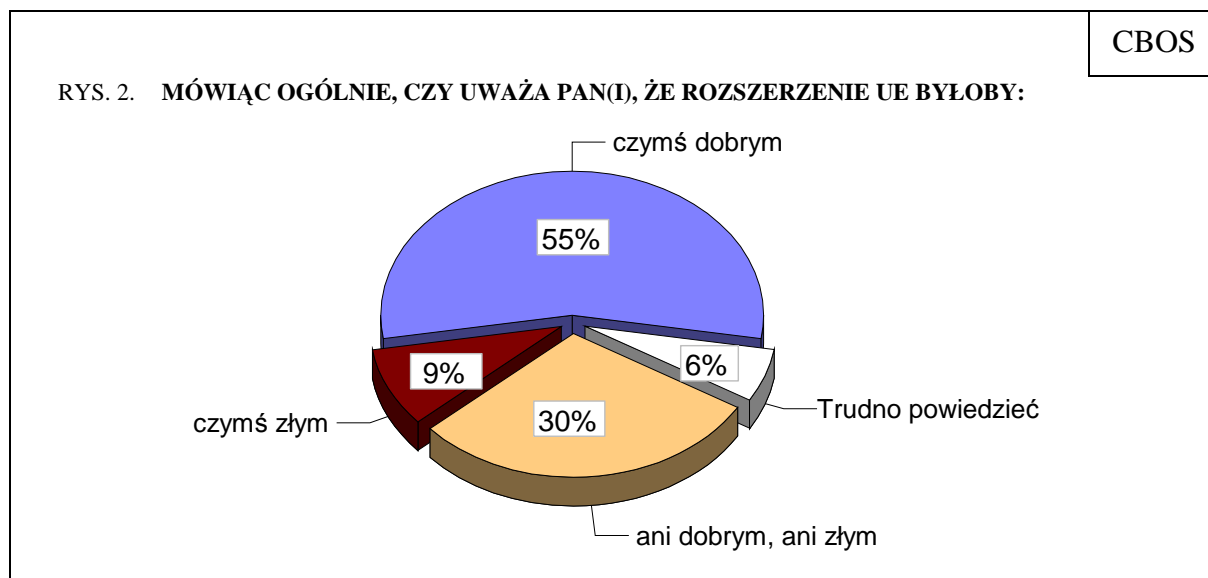
Potencjalne elektoraty	Stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej		
	zwolennicy	przeciwnicy	niezdecydowani
	w procentach		
PO	100	0	0
SLD*	100	0	0
PiS	88	8	4
PSL*	88	8	4

* Dane dotyczące elektoratów PSL i SLD należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

STOSUNEK DO ROZSZERZENIA UE

Wysokie poparcie dla członkostwa Polski we Wspólnocie wiąże się z poczuciem, że nasz kraj skorzystał na integracji. W ocenie polskiego społeczeństwa, rozszerzenie Unii Europejskiej, jakie nastąpiło w ostatnich latach, było korzystne nie tylko dla nowych krajów

członkowskich, ale przyczyniło się także do wzmocnienia samej Unii². Świadomość obustronnych korzyści z obecności we Wspólnocie – zarówno dla krajów do niej wstępujących, jak i dla całej organizacji – sprawia, że Polacy są zwolennikami dalszego rozszerzania Unii Europejskiej. Ponad połowa badanych (55%) opowiada się za przyłączeniem do Unii kolejnych krajów.

Pozytywne nastawienie do dalszego rozszerzania Unii Europejskiej mają przede wszystkim te grupy, wśród których poparcie dla członkostwa Polski w tej organizacji jest najwyższe, a więc osoby najlepiej wykształcone (69% badanych z wyższym wykształceniem) i sytuowane (72% ankietowanych o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł oraz 66% dobrze oceniających materialne warunki swojego gospodarstwa domowego). W elektoratach partyjnych są to najczęściej zwolennicy PO (79%), rzadziej sympatycy PiS (58%), PSL (49%) czy SLD (45%).

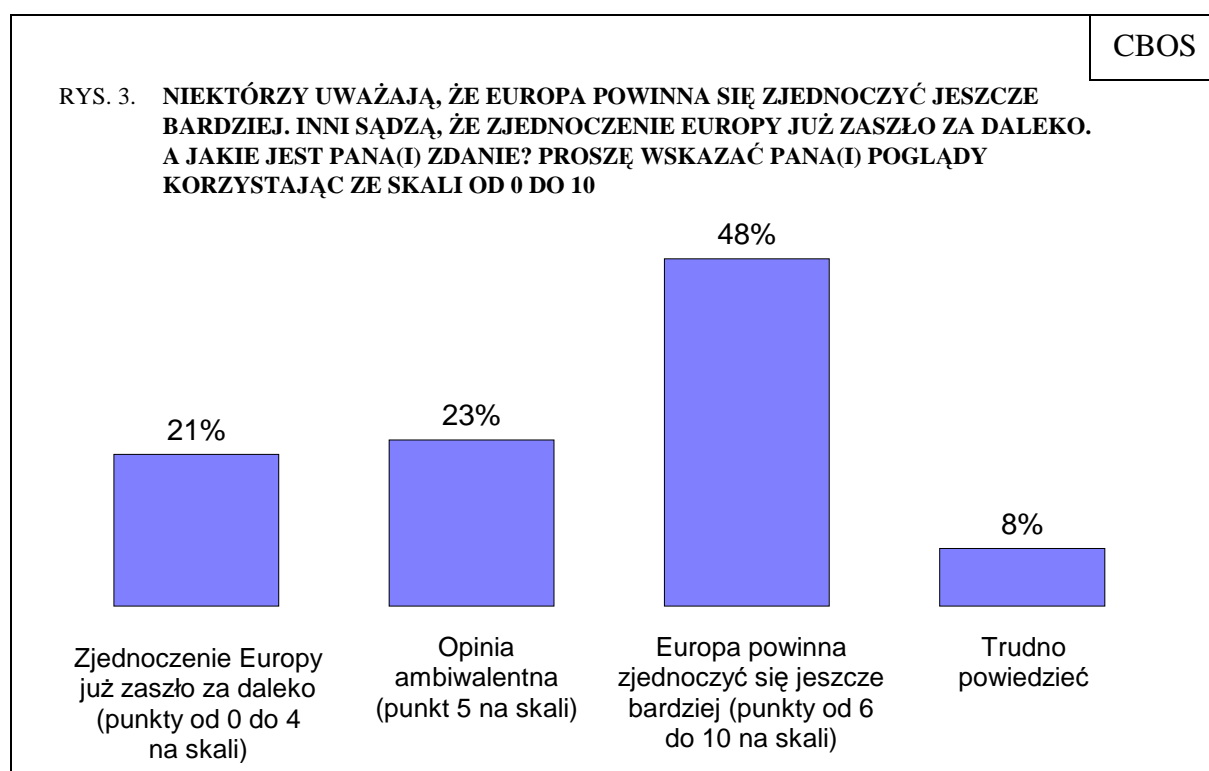
POGŁĘBIANIE INTEGRACJI – POSTULATY I POSTRZEGANIE STANOWISK PARTYJNYCH

Poszerzaniu Unii Europejskiej towarzyszy proces pogłębiania integracji. Im więcej państw członkowskich liczy Unia i bardziej żmudny jest proces wzajemnych (międzyrządowych) uzgodnień między jej członkami, tym większa potrzeba wzmocnienia

² Więcej na ten temat na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_first_en.pdf

wspólnotowego wymiaru jej funkcjonowaniu. Stąd też pogłębianie integracji jest często przedstawiane jako warunek dalszego rozszerzania Unii Europejskiej.

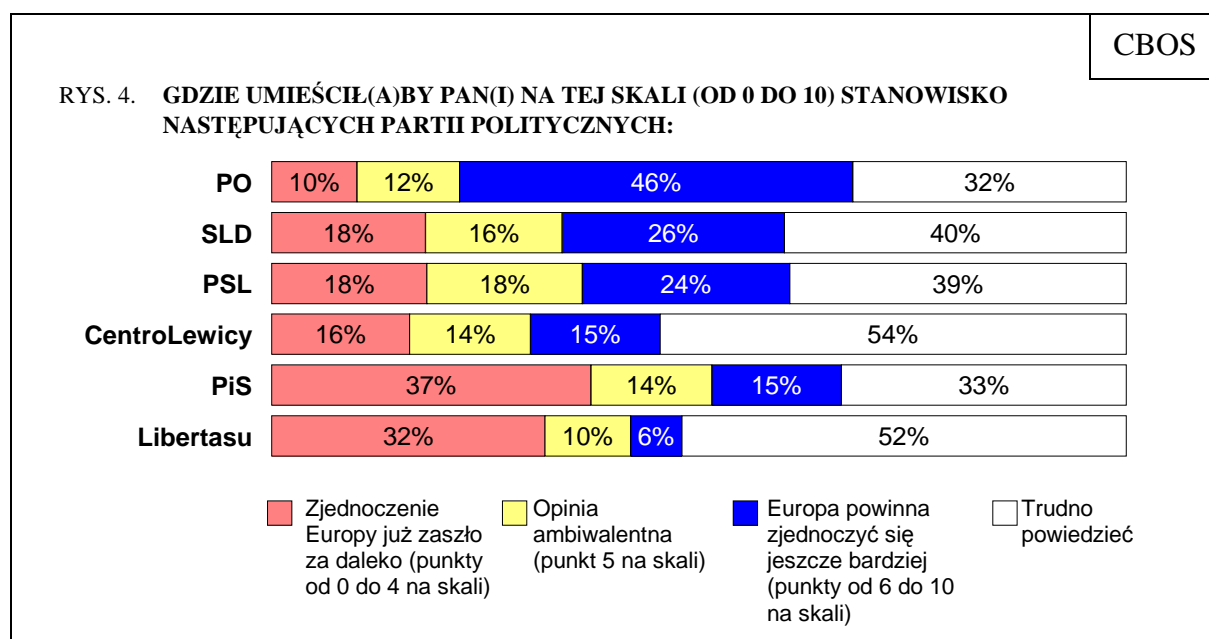
Proces pogłębiania integracji europejskiej nie odbywa się bez oporów i wątpliwości społeczeństw krajów członkowskich Unii. Po odrzuceniu w referendum przez Francuzów i Holendrów projektu Traktatu konstytucyjnego dla Europy pojawiły się problemy z ratyfikowaniem przez wszystkie kraje unijne traktatu lizbońskiego. Z naszych dotychczasowych badań wynikało, że Polacy w większości popierają zarówno traktat lizboński, jak i sam proces dalszej integracji³. Wyniki ostatniego sondażu także wskazują, że idea pogłębiania współpracy w ramach Unii Europejskiej spotyka się z przychylnym nastawieniem dużej części polskiego społeczeństwa. Niemal połowa badanych (48%) uważa, że Europa powinna się zjednoczyć bardziej niż dotychczas. Tylko co piąty respondent (21%) twierdzi, że integracja już zaszła za daleko.

Za pogłębianiem integracji europejskiej częściej niż przeciętnie opowiadają się ludzie młodzi – do 24 roku życia (62%), mający wyższe wykształcenie (58%) oraz badani o miesięcznych dochodach *per capita* powyżej 1500 zł (65%).

³ Por. komunikat CBOS „Opinie o traktacie lizbońskim po referendum w Irlandii”, lipiec 2008.

Wydawało się, że kwestia kierunku rozwoju Unii Europejskiej – dalszego pogłębiania lub zahamowania integracji – będzie jednym z kluczowych tematów dyskusji politycznych w czasie kampanii przed wyborami do Parlamentu Europejskiego. O tym, że nie była ona centralnym wątkiem debat przedwyborczych, przekonują nie tylko medialne relacje z przebiegu kampanii, ale także nieznamość przez opinię publiczną stanowiska w tej sprawie partii politycznych biorących udział w ostatnich eurowyborach. Najlepiej pokazuje to przykład partii Libertas. Mimo wyrazistych poglądów tego ugrupowania na model funkcjonowania UE, ponad połowa dorosłych Polaków twierdzi, że nie zna jego stanowiska w tej kwestii. Podobnie ponad połowa badanych nie potrafi określić, jakie poglądy na ten temat reprezentuje Centrolewica. Mniej więcej dwie piąte ankietowanych nie zna opinii SLD i PSL o kierunku rozwoju integracji europejskiej, a jedna trzecia nie wie, jakie jest stanowisko w tej kwestii głównej partii rządzącej i najważniejszej obecnie partii opozycyjnej. Ze wskazań osób, które potrafiły określić poglądy poszczególnych ugrupowań na proces integracji europejskiej wynika, że najbardziej czytelne i jednoznaczne dla opinii publicznej jest stanowisko w tej kwestii PO. Praktycznie jest ona postrzegana jako jedyna partia, która dąży do wzmocnienia wspólnotowego wymiaru Unii Europejskiej. Nieznacznie częściej jako sprzyjające pogłębianiu, nie zaś hamowaniu integracji postrzegane są także SLD i PSL. Jako ugrupowania raczej niechętne dalszej integracji odbierane są PiS i Libertas. Stanowisko Centrolewicy w tej kwestii jest natomiast zupełnie nieczytelne dla opinii publicznej. Niemal równie często jest ona zaliczana do ugrupowań popierających rozwój współpracy w ramach Wspólnoty, co określana jako partia niechętna pogłębianiu integracji.

Przy porównaniu postrzeganego stosunku głównych partii politycznych do rozwoju integracji europejskiej z opinią na ten temat ich elektoratów partyjnych okazuje się, że polskie społeczeństwo jest bardziej otwarte na pogłębianie współpracy we Wspólnocie niż polskie elity polityczne. Wśród zwolenników każdego z czterech najważniejszych obecnie ugrupowań politycznych w Polsce przeważa przekonanie, że Europa powinna zjednoczyć się bardziej niż dotychczas. Najbardziej jednoznacznie proeuropejski elektorat ma Platforma Obywatelska, a więc partia najczęściej postrzegana jako przychylna pogłębianiu integracji.

Tabela 3

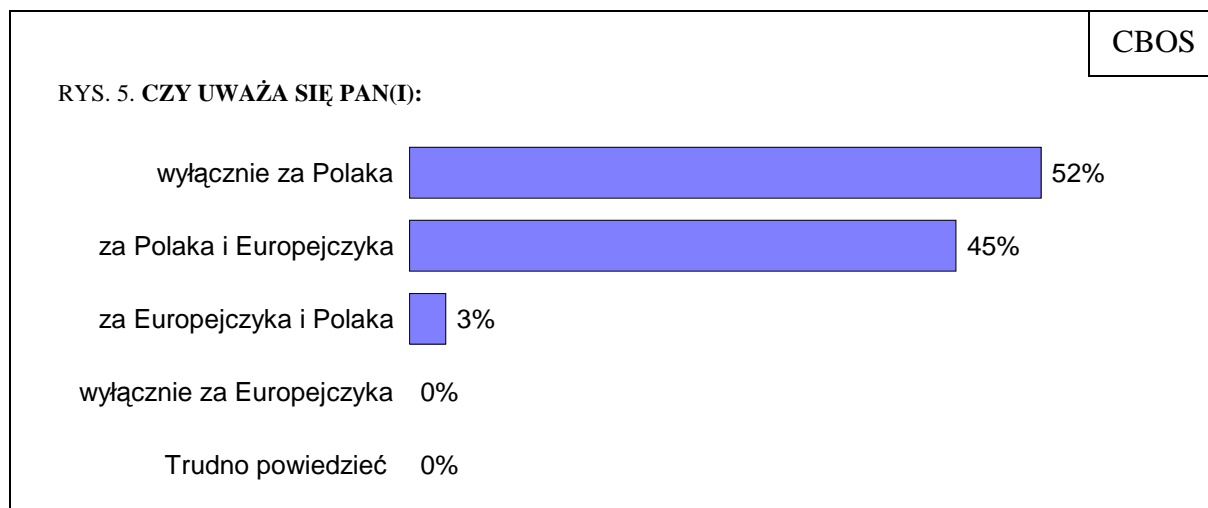
Potencjalne elektoraty	Niektórzy uważają, że Europa powinna się zjednoczyć jeszcze bardziej. Inni sądzą, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. A jakie jest Pana(i) zdanie? Proszę wskazać Pana(i) poglądy korzystając ze skali od 0 do 10			
	Zjednoczenie Europy już zaszło za daleko (0–4)	Opinia ambiwalentna (5)	Europa powinna zjednoczyć się jeszcze bardziej (6–10)	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PSL*	31	17	46	6
SLD*	26	20	51	3
PiS	25	30	38	7
PO	10	24	65	1

* Dane dotyczące elektoratów PSL i SLD należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA I EUROPEJSKA

Integracja europejska ma przede wszystkim wymiar gospodarczy i polityczny. Choć u podstaw zjednoczenia leżą pewne wspólne wartości, dotychczas jednak – ku zadowoleniu jednych i ubolewaniu innych – trudno mówić o powstaniu społeczeństwa europejskiego, którego członków łączyłaby wspólna europejska tożsamość. Jak wynika m.in. z badań „Eurobarometru”, dotyczących samoidentyfikacji mieszkańców państw unijnych, tożsamości narodowe nie zostały osłabione, a tym bardziej wyparte przez tożsamość europejską⁴. Do rzadkości należą osoby, które czują się wyłącznie lub przede wszystkim Europejczykami. Podobnie jest w naszym badaniu. Ponad połowa ankietowanych (52%) uważa się wyłącznie za Polaków, a niemal wszyscy pozostali (45% ogółu) czują się przede wszystkim Polakami, a dopiero w drugiej kolejności Europejczykami. Tylko bardzo nieliczni przedkładają tożsamość europejską nad autoidentyfikację narodową (3%).

⁴ Wyniki badań „Eurobarometru” na ten temat są dostępne na stronie http://ec.europa.eu/public_opinion

Autoidentyfikacje badanych są w dużym stopniu określone przez takie cechy społeczno-demograficzne, jak: wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie i status materialny oraz grupa społeczno-zawodowa. Tak jak można było oczekiwać, wyłącznie przez przynależność narodową definiują swoją tożsamość przede wszystkim ludzie starsi – szczególnie mający 65 lat i więcej (71%), mieszkańcy wsi (63%), badani z wykształceniem podstawowym (72%) i zasadniczym zawodowym (62%), osoby mające niskie dochody – do 500 zł *per capita* miesięcznie (64%). W grupach społeczno-zawodowych wyłącznie za Polaków uważają się najczęściej rolnicy (64%) oraz robotnicy – zarówno wykwalifikowani (59%), jak i niewykwalifikowani (58%). Im większa jest miejscowość, w której mieszka respondent, im lepiej jest on wykształcony i ma większe dochody, tym częściej identyfikuje się zarówno na poziomie narodu, jak i na poziomie Europy. Polakiem, a także – w drugiej kolejności – Europejczykiem czują się zatem przede wszystkim mieszkańcy największych miast (62%), osoby z wykształceniem wyższym (72%), ludzie dobrze sytuowani (65%). W grupach społeczno-zawodowych z Polską i – w drugiej kolejności – z Europą identyfikują się najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści (82%), a także średni personel i technicy (65%). Deklaracje takie często składają także uczniowie i studenci (64%).

Tabela 4

Wykształcenie	Czy uważa się Pan(i):				
	wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	wyłącznie za Europejczyka	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Podstawowe	72	25	1	1	1
Zasadnicze zawodowe	62	37	1	0	1
Średnie	42	53	4	0	0
Wyższe	23	72	4	1	0

Kwestia tożsamości dzieli także elektoraty głównych partii politycznych w Polsce. Wyłącznie Polakami czują się w większości zwolennicy PSL i ponad połowa sympatyków PiS. Jednocześnie za Polaków i Europejczyków uważają się przede wszystkim zadeklarowani wyborcy PO, ale także większość osób zamierzających poprzeć SLD w wyborach parlamentarnych.

Tabela 5

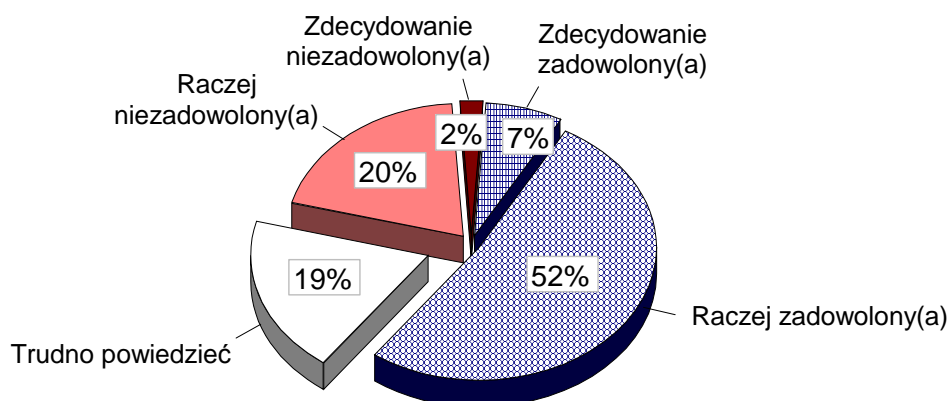
Potencjalne elektoraty	Czy uważa się Pan(i):				
	wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	wyłącznie za Europejczyka	Trudno powiedzieć
	w procentach				
PSL*	71	25	4	0	0
PiS	53	44	2	1	0
SLD*	40	55	5	0	0
PO	24	71	3	1	0

* Dane dotyczące elektoratów PSL i SLD należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

ZADOWOLENIE Z FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI W UE I W POLSCE

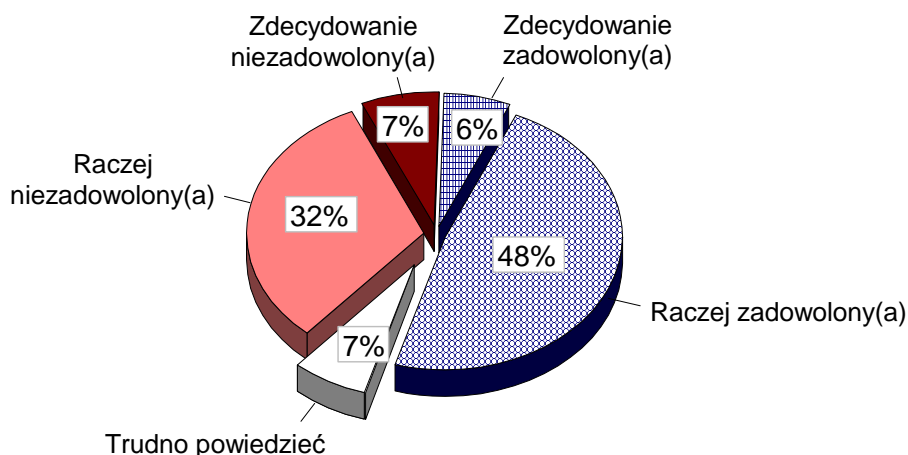
Wiele mówi się o deficycie demokracji w Unii Europejskiej, który wynika ze zbyt małego udziału społeczeństw państw członkowskich w kształtowaniu unijnej polityki. Także Parlament Europejski, będący reprezentacją obywateli Unii, ma ciągle jeszcze stosunkowo niewielkie kompetencje (poszerza je traktat lizboński). Niedostatek demokracji można wiązać z brakiem europejskiego demosa i słabą identyfikacją obywateli państw unijnych na poziomie europejskim. Mimo dość powszechnie konstатовanego przez ekspertów i badaczy deficytu demokracji w UE, Polacy w większości nie mają poczucia, że w Unii brakuje demokracji. Większość badanych deklaruje bowiem zadowolenie ze sposobu funkcjonowania demokracji we Wspólnocie. Niezadowolony jest mniej więcej co piąty ankietowany. Pozytywne opinie w tej kwestii mogą być wyrazem uogólnionego zadowolenia Polaków z działalności Unii Europejskiej. Aprobata członkostwa we Wspólnocie, doświadczanie wynikających stąd korzyści może powodować, że kwestia wpływu obywateli państw unijnych na funkcjonowanie UE, jest – w odczuciu badanych – problemem drugorzędnym i nieistotnym. O przykładaniu niewielkiej wagi do udziału społeczeństw UE w kształtowaniu jej polityki może świadczyć m.in. niska frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

RYS. 6. CZY JEST PAN(I), MÓWIĄC OGÓLNI, ZDECYDOWANIE ZADOWOLONY(A), RACZEJ ZADOWOLONY(A), RACZEJ NIEZADOWOLONY(A) CZY ZDECYDOWANIE NIEZADOWOLONY(A) Z FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI W UNII EUROPEJSKIEJ?

Paradoksalnie gorzej niż sposób działania demokracji w UE postrzegane jest jej funkcjonowanie w kraju, aprobowane przez ponad połowę badanych (54%). Biorąc jednak pod uwagę krytyczny odbiór głównych organów władzy politycznej w Polsce: parlamentu i prezydenta, oraz pogarszające się notowania rządu, poziom zadowolenia z funkcjonowania demokracji w Polsce należy uznać za dość wysoki. Odsetek respondentów deklarujących zadowolenie ze stanu demokracji w naszym kraju wydaje się wysoki także na tle wyników wcześniejszych naszych badań na ten temat⁵.

RYS. 7. MÓWIĄC OGÓLNI, CZY JEST PAN(I) ZDECYDOWANIE ZADOWOLONY(A), RACZEJ ZADOWOLONY(A), RACZEJ NIEZADOWOLONY(A) CZY ZDECYDOWANIE NIEZADOWOLONY(A) Z FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI W POLSCE?

⁵ Por. komunikat CBOS „Opinie o funkcjonowaniu demokracji w Polsce”, luty 2009.

Opinie o działaniu demokracji w Unii Europejskiej na ogół są zbieżne z ocenami funkcjonowania demokracji w kraju. A zatem osoby zadowolone z rozwoju demokracji w Unii z reguły mają także pozytywną opinię o sposobie jej funkcjonowania w Polsce (nie ma tu oczywiście mowy o związku przyczynowo-skutkowym, ale o wspólnych czynnikach leżących u podstaw ocen w obu wymiarach). Zadowoleniu ze sposobu działania demokracji zarówno w UE, jak i w Polsce sprzyja przede wszystkim wyższy status społeczno-ekonomiczny ankietowanych: wyższe wykształcenie i dobra sytuacja materialna. W elektoratach partyjnych opinie pozytywne najczęściej formułują zwolennicy PO.

Tabela 6

Czy jest Pan(i), mówiąc ogólnie, zdecydowanie zadowolony(a), raczej zadowolony(a), raczej niezadowolony(a) czy zdecydowanie niezadowolony(a) z funkcjonowania demokracji w Unii Europejskiej?	Mówiąc ogólnie, czy jest Pan(i) zdecydowanie zadowolony(a), raczej zadowolony(a), raczej niezadowolony(a) czy zdecydowanie niezadowolony(a) z funkcjonowania demokracji w Polsce?		
	Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zadowolony(a)	78	21	1
Niezadowolony(a)	14	85	1
Trudno powiedzieć	28	43	29

Przedstawione dane potwierdzają wyniki innych naszych sondaży, a także badań „Eurobarometru”, że Polacy są – szczególnie na tle innych narodów – bardzo proeuropejskim społeczeństwem. Świadczy o tym zarówno utrzymujący się wysoki poziom poparcia dla członkostwa naszego kraju we Wspólnocie, jak i akceptacja procesu rozszerzania Unii i pogłębiania europejskiej integracji. Ponadto Polacy są bardziej zadowoleni z funkcjonowania demokracji w UE niż ze sposobu jej działania w naszym kraju. Mimo proeuropejskiego nastawienia czują się przede wszystkim lub wyłącznie Polakami. Można się spodziewać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia i zamożności społeczeństwa tożsamość europejska będzie się umacniać, jednak nic nie wskazuje na to, aby miało się to odbywać kosztem utraty tożsamości narodowej.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Czy osobiście popiera Pan(i) członkostwo Polski w Unii Europejskiej czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?			Liczba osób
		Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		85	10	5	1038
Płeć	Mężczyźni	87	10	3	491
	Kobiety	84	10	7	547
Wiek	18-24 lata	87	10	4	145
	25-34	84	11	5	206
	35-44	90	8	3	148
	45-54	87	10	3	209
	55-64	85	11	4	144
	65 lat i więcej	81	8	11	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	79	14	7	384
	Miasto do 20 tys.	90	6	4	136
	20-100 tys.	89	7	4	196
	101-500 tys.	88	8	4	174
	501 tys. i więcej mieszk.	90	6	4	148
Wykształcenie	Podstawowe	76	15	10	271
	Zasadnicze zawodowe	84	10	6	260
	Średnie	90	8	2	354
	Wyższe	95	3	2	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	97	3	1	80
	Średni personel, technicy	96	4		39
	Pracownicy adm.-biurowi	87	9	4	64
	Pracownicy usług	87	7	6	65
	Robotnicy wykwalifikowani	87	11	3	117
	Robotnicy niewykwalifik.	75	13	13	64
	Rolnicy	69	23	8	55
	Pracujący na własny rach.	98	2		43
Bierni zawodowo	Renciści	75	17	8	77
	Emeryci	82	10	7	207
	Uczniowie i studenci	92	5	3	93
	Bezrobotni	88	11	1	62
	Gospodynie domowe i inni	87	8	5	71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	92	6	1	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	80	14	5	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	91	5	4	208
	prywatnym gosp. rolnym	75	18	6	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	78	16	6	209
	501-750	81	12	8	160
	751-1000	86	9	5	195
	1001-1500	92	7	1	163
	Powyżej 1500 zł	95	4	2	122
Ocena własnych war. mater.	Złe	72	18	10	169
	Średnie	84	11	5	438
	Dobre	92	5	3	432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	19	11	44
	Raz w tygodniu	85	10	5	513
	1-2 razy w miesiącu	87	8	5	194
	Kilka razy w roku	91	6	3	200
	W ogóle nie uczestniczy	80	12	8	88
Poglądy polityczne	Lewica	94	6		145
	Centrum	85	9	5	322
	Prawica	90	8	2	334
	Trudno powiedzieć	75	14	11	237

Tabela 2

		Mówiąc ogólnie, czy uważa Pan(i), że rozszerzenie Unii Europejskiej byłoby czymś dobrym, czymś złym, ani dobrym, ani złym?				Liczba osób
		Czymś dobrym	Czymś złym	Ani dobrym, ani złym	Nie wiem, trudno powiedzieć, odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		55	9	30	6	1038
Płeć	Mężczyźni	60	11	24	5	491
	Kobiety	51	6	35	7	547
Wiek	18-24 lata	63	7	28	2	145
	25-34	60	11	27	2	206
	35-44	53	8	32	6	148
	45-54	56	6	34	4	209
	55-64	55	10	28	7	144
	65 lat i więcej	45	10	29	16	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	12	32	7	384
	Miasto do 20 tys.	54	9	29	8	136
	20-100 tys.	65	7	26	3	196
	101-500 tys.	58	7	26	9	174
	501 tys. i więcej mieszk.	56	6	34	4	148
Wykształcenie	Podstawowe	44	11	33	12	271
	Zasadnicze zawodowe	54	12	28	6	260
	Średnie	58	5	33	3	354
	Wyższe	69	7	21	3	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	71	7	20	2	80
	Średni personel, technicy	69	5	26		39
	Pracownicy adm.-biurowi	53	4	40	3	64
	Pracownicy usług	51	4	39	6	65
	Robotnicy wykwalifikowani	62	14	21	3	117
	Robotnicy niewykwalifik.	52	8	36	4	64
	Rolnicy	39	18	40	2	55
	Pracujący na własny rach.	62	11	23	4	43
Bierni zawodowo	Renciści	44	7	34	15	77
	Emeryci	46	11	30	13	207
	Uczniowie i studenci	67	6	25	2	93
	Bezrobotni	57	9	26	7	62
	Gospodynie domowe i inni	59	2	33	6	71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	61	7	28	4	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	14	25	4	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	61	6	30	3	208
	prywatnym gosp. rolnym	42	20	37	1	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	46	8	38	7	209
	501-750	49	10	32	9	160
	751-1000	56	11	28	5	195
	1001-1500	61	4	27	9	163
	Powyżej 1500 zł	72	4	24	1	122
Ocena własnych war. mater.	Złe	42	15	34	9	169
	Średnie	50	8	35	7	438
	Dobre	66	7	22	4	432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	52	3	37	8	44
	Raz w tygodniu	54	8	33	5	513
	1-2 razy w miesiącu	59	10	24	7	194
	Kilka razy w roku	54	8	30	8	200
	W ogóle nie uczestniczy	60	11	21	7	88
Poglądy polityczne	Lewica	60	8	29	4	145
	Centrum	52	10	33	5	322
	Prawica	63	9	25	3	334
	Trudno powiedzieć	47	8	32	13	237

Tabela 3

		Niektórzy uważają, że Europa powinna się zjednoczyć jeszcze bardziej. Inni sądzą, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. A jakie jest Pana(i) zdanie? Proszę wskazać Pana(i) poglądy korzystając ze skali od 0 do 10				Liczba osób
		Zjednoczenie Europy już zaszło za daleko (0–4 na skali)	Odpowiedzi ambiwalentne (5 na skali)	Europa powinna zjednoczyć się jeszcze bardziej (6–10 na skali)	Nie wiem, trudno powiedzieć, odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		21	23	48	8	1038
Płeć	Mężczyźni	21	24	51	4	491
	Kobiety	22	23	44	11	547
Wiek	18-24 lata	18	18	62	1	145
	25-34	19	25	50	6	206
	35-44	25	28	41	5	148
	45-54	25	25	44	6	209
	55-64	25	15	52	8	144
	65 lat i więcej	18	24	40	18	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	23	41	12	384
	Miasto do 20 tys.	23	18	53	7	136
	20-100 tys.	16	27	53	5	196
	101-500 tys.	22	24	47	6	174
	501 tys. i więcej mieszk.	19	24	53	4	148
Wykształcenie	Podstawowe	21	19	44	16	271
	Zasadnicze zawodowe	21	23	48	7	260
	Średnie	23	27	46	4	354
	Wyższe	19	21	58	2	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	21	62	3	80
	Średni personel, technicy	14	31	51	3	39
	Pracownicy adm.-biurowi	23	31	43	4	64
	Pracownicy usług	18	32	41	9	65
	Robotnicy wykwalifikowani	22	20	56	3	117
	Robotnicy niewykwalifik.	24	17	56	4	64
	Rolnicy	27	28	38	8	55
Pracujący na własny rach.	30	18	49	2	43	
Bierni zawodowo	Renciści	26	19	40	16	77
	Emeryci	21	22	40	16	207
	Uczniowie i studenci	19	21	59		93
	Bezrobotni	17	28	49	7	62
	Gospodynie domowe i inni	27	21	42	10	71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	24	50	4	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	28	46	3	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	21	56	4	208
	prywatnym gosp. rolnym	28	30	38	4	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	22	27	41	10	209
	501-750	23	23	45	9	160
	751-1000	24	19	48	8	195
	1001-1500	22	21	53	4	163
	Powyżej 1500 zł	9	25	65	1	122
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	23	37	13	169
	Średnie	22	24	44	9	438
	Dobre	18	22	55	5	432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	21	24	45	11	44
	Raz w tygodniu	22	25	45	9	513
	1-2 razy w miesiącu	27	17	49	7	194
	Kilka razy w roku	18	24	52	5	200
	W ogóle nie uczestniczy	13	22	55	10	88
Poglądy polityczne	Lewica	24	14	58	4	145
	Centrum	22	26	48	4	322
	Prawica	21	25	50	4	334
	Trudno powiedzieć	20	23	38	20	237

Tabela 4

		Czy uważa się Pan(i):					Liczba osób
		wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	wyłącznie za Europejczyka	Nie wiem, trudno powiedzieć, odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		52	45	3	0	0	1038
Płeć	Mężczyźni	47	49	3	0	1	491
	Kobiety	56	41	2	0	0	547
Wiek	18-24 lata	41	55	4			145
	25-34	43	52	4		1	206
	35-44	41	56	3			148
	45-54	54	42	2	1	1	209
	55-64	61	38	1	1		144
	65 lat i więcej	71	27	0	1	1	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	34	2	0	1	384
	Miasto do 20 tys.	55	42	3	1		136
	20-100 tys.	49	48	2	1		196
	101-500 tys.	45	51	3	0		174
	501 tys. i więcej mieszk.	34	62	3	1	1	148
Wykształcenie	Podstawowe	72	25	1	1	1	271
	Zasadnicze zawodowe	62	37	1	0	0	260
	Średnie	42	53	4	0	0	354
	Wyższe	23	72	4	1		154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	82	3	1		80
	Średni personel, technicy	29	65	4	2		39
	Pracownicy adm.-biurowi	45	46	9			64
	Pracownicy usług	45	50	5	1		65
	Robotnicy wykwalifikowani	59	39	1		1	117
	Robotnicy niewykwalifik.	58	39	2		1	64
	Rolnicy	64	34		2		55
Pracujący na własny rach.	47	49	2		2	43	
Bierni zawodowo	Renciści	69	30		1		77
	Emeryci	70	29	0	0	1	207
	Uczniowie i studenci	31	64	5			93
	Bezrobotni	60	40				62
	Gospodynie domowe i inni	48	46	6			71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	34	60	5	1		143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	51	47			2	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	49	4	0	1	208
	prywatnym gosp. rolnym	65	34		1		59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	64	34	2			209
	501-750	60	39	1		0	160
	751-1000	51	44	2	1	2	195
	1001-1500	46	49	4		1	163
	Powyżej 1500 zł	30	65	2	3		122
Ocena własnych war. mater.	Złe	69	28	2	0	1	169
	Średnie	57	39	3	0	1	438
	Dobre	41	57	2	1		432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	24		4	2	44
	Raz w tygodniu	54	44	1	0		513
	1-2 razy w miesiącu	52	45	2		1	194
	Kilka razy w roku	46	49	4		0	200
	W ogóle nie uczestniczy	42	48	7	2	1	88
Poglądy polityczne	Lewica	42	52	3	2	1	145
	Centrum	54	44	2	0		322
	Prawica	48	50	2		0	334
	Trudno powiedzieć	62	33	3	0	1	237

Tabela 5

		Czy jest Pan(i), mówiąc ogólnie, zdecydowanie zadowolony(a), raczej zadowolony(a), raczej niezadowolony(a) czy zdecydowanie niezadowolony(a) z funkcjonowania demokracji w Unii Europejskiej?			Liczba osób
		Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Nie wiem, trudno powiedzieć, odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	
Ogółem		59	22	19	1038
Płeć	Mężczyźni	61	25	14	491
	Kobiety	57	20	23	547
Wiek	18-24 lata	72	12	15	145
	25-34	69	17	14	206
	35-44	56	23	21	148
	45-54	54	31	15	209
	55-64	57	25	18	144
	65 lat i więcej	46	24	30	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	54	26	21	384
	Miasto do 20 tys.	65	21	14	136
	20-100 tys.	61	22	16	196
	101-500 tys.	65	18	17	174
	501 tys. i więcej mieszk.	56	21	23	148
Wykształcenie	Podstawowe	48	25	27	271
	Zasadnicze zawodowe	56	27	17	260
	Średnie	64	19	17	354
	Wyższe	71	18	11	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	15	7	80
	Średni personel, technicy	79	14	8	39
	Pracownicy adm.-biurowi	66	21	13	64
	Pracownicy usług	62	18	21	65
	Robotnicy wykwalifikowani	61	26	13	117
	Robotnicy niewykwalifik.	55	25	21	64
	Rolnicy	44	40	16	55
Pracujący na własny rach.	67	17	16	43	
Bierni zawodowo	Renciści	53	19	28	77
	Emeryci	47	27	25	207
	Uczniowie i studenci	77	8	15	93
	Bezrobotni	51	27	22	62
	Gospodynie domowe i inni	47	26	27	71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	68	24	8	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	14	12	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	61	21	18	208
	prywatnym gosp. rolnym	49	34	17	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	48	30	22	209
	501-750	56	22	23	160
	751-1000	56	24	19	195
	1001-1500	66	19	14	163
	Powyżej 1500 zł	69	18	12	122
Ocena własnych war. mater.	Złe	44	33	23	169
	Średnie	54	21	25	438
	Dobre	69	20	11	432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	32	16	44
	Raz w tygodniu	60	23	17	513
	1-2 razy w miesiącu	59	20	21	194
	Kilka razy w roku	58	22	20	200
	W ogóle nie uczestniczy	53	24	23	88
Poglądy polityczne	Lewica	62	21	17	145
	Centrum	61	23	16	322
	Prawica	66	21	13	334
	Trudno powiedzieć	43	24	33	237

Tabela 6

		Mówiąc ogólnie, czy jest Pan(i) zdecydowanie zadowolony(a), raczej zadowolony(a), raczej niezadowolony(a) czy zdecydowanie niezadowolony(a) z funkcjonowania demokracji w Polsce?			Liczba osób
		Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Nie wiem, trudno powiedzieć, odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	
Ogółem		54	39	7	1038
Płeć	Mężczyźni	54	41	4	491
	Kobiety	54	37	9	547
Wiek	18-24 lata	61	30	9	145
	25-34	58	36	5	206
	35-44	55	40	5	148
	45-54	51	47	2	209
	55-64	52	41	8	144
	65 lat i więcej	48	40	12	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	42	7	384
	Miasto do 20 tys.	53	39	7	136
	20-100 tys.	57	37	6	196
	101-500 tys.	55	38	6	174
	501 tys. i więcej mieszk.	59	35	6	148
Wykształcenie	Podstawowe	46	41	13	271
	Zasadnicze zawodowe	47	49	4	260
	Średnie	59	36	5	354
	Wyższe	70	28	2	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	74	25	2	80
	Średni personel, technicy	64	31	4	39
	Pracownicy adm.-biurowi	59	34	7	64
	Pracownicy usług	56	35	8	65
	Robotnicy wykwalifikowani	49	46	4	117
	Robotnicy niewykwalifik.	54	38	8	64
	Rolnicy	46	48	6	55
Pracujący na własny rach.	59	37	4	43	
Bierni zawodowo	Renciści	48	41	11	77
	Emeryci	49	42	9	207
	Uczniowie i studenci	69	25	7	93
	Bezrobotni	45	48	7	62
	Gospodynie domowe i inni	42	52	5	71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	30	4	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	39	3	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	37	7	208
	prywatnym gosp. rolnym	48	46	6	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	45	48	7	209
	501-750	50	41	9	160
	751-1000	50	41	9	195
	1001-1500	60	36	4	163
	Powyżej 1500 zł	76	23	1	122
Ocena własnych war. mater.	Złe	31	61	8	169
	Średnie	52	39	9	438
	Dobre	65	31	4	432
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	39	10	44
	Raz w tygodniu	58	37	6	513
	1-2 razy w miesiącu	49	45	6	194
	Kilka razy w roku	52	40	8	200
	W ogóle nie uczestniczy	50	41	9	88
Poglądy polityczne	Lewica	54	43	3	145
	Centrum	54	41	5	322
	Prawica	66	32	2	334
	Trudno powiedzieć	38	46	16	237